

גיור מאהבה? הרב עוזיאל זצ"ל על הגיור

שו"ת משפטי עוזיאל כרך ב - יורה דעה סימן נג (ליו"ד סימן רס"ח).

גוי שרוצה להתגייר כדי לישא בת ישראל שהתאהב בה והסכימו לינשא זה לזה גם כשהוא בגיותו

ג' י"ג אייר ת"ש

ראיתי השאלה הזאת ואת אשר נגזר עליה מפי ידידי וחביבי הרב הגאון כמוהר"ר ח' ד' אוירבך יצ"ו, בד"ן מי שהתקשר בברית אהבה בבת ישראל ושניהם הסכימו להנשא זה לזה גם כשהוא בגיותו אלא שהוא רוצה להתגייר כדי לישאנה בחופה וקידושין כדת משה וישראל, וידידי הרה"ג יצ"ו העלה להתיר גרותו על יסוד דברי מרן הבית יוסף שכתב ללמוד מעובדא דר"ח (מנחות מד א). שהדבר תלוי לפי ראות בית דין [ב"י רטו ב, בטור ד"ה גר שבא ואמר נתגיירתי (בסוף)] (ב"י יו"ד רס"ח) והסביר הדבר ברוחב תבונתו, ועוד הביא מה שכתב בהגהות מרדכי שאם יש כונה לשום תועלת יחד עם מחשבה לש"ש מקבלים אותו (מרדכי יבמות פ' החולץ) [ד"ה כתוב בספר דף ז א, בהג"מ] והסתייע עוד ממ"ש בגמ': מידי הוא טעמא אלא לשלחן מלכים הא לא צריכא ליה (יבמות עו א). ועל יסוד כל זה העלה להתיר לקבלו, ואותי בקש לחוות דעתי ולהצטרף להיתר זה, ואנא עניא הנני מצטרף להתירו מטעמים דלקמן:

א. נראה לי דמ"ש בגמ' (יבמות כד ב) דאין מקבלים גרים לשום אישות וכו' הוא משום דכל גר שנעשה לשם דבר אחר הרי הוא בבחינת אהבה התלויה בדבר וכל שבטל דבר שבטלה האהבה ולכן לא רק שיחזור לסורו אלא שגם בהיותו מתנהג ביהדות אינו אלא לפנים ובלבו יהיה קשור לקדמותו, הלכך כל שניכר הדבר שהנשואין או כל סיבת הנאה אחרת אינם מכריחים אותו לכך אלא שהיו אמצעים לקרבו אל היהדות או אומרים שסופו להיות יהודי כלומר שגם אחרי השגת מטרתו שבגללה התגייר יהיה יהודי מאהבת היהדות, וזו היא כונת התוס' [דף כד ב תס' ד"ה לא] במ"ש: דבטוח היה הלל דסופו לעשות לשם שמים (שבת לא.א.), ובודאי שלא כוונת התוס' לומר דסופו לעשות לשם שמים, הוא אחרי זמן רב, דאם ידענו שהוא אינו מתגייר לשם שמים אין אנו רשאים לבטוח על השערות או אומדנות ממה שיהיה לעתיד, אלא הכי קאמרי דסופו לעשות הגרות לשם שמים אף שעתה גיורו הוא לשם דבר אחר, מתוך זה מתבארים שפיר דברי מרן הב"י במה שכתב שהכל תלוי לפי ראות בית דין, שאם יראו בית דין דגר זה יעשה את מעשיו לשם שמים אין דוחין אותו. ולזה מכוונים דברי הגהות מרדכי במ"ש: שאם יש כוונה לשם תועלת יחד עם כונה לשם שמים מקבלים אותו. והיינו משום שאנו אומרים שכונה לשם שמים היא הגוברת והמכרעת והאחרת מתבטלת בפניה. ויש לצרף עוד טעמא להתירא בנדון דידן והוא משום הצלת בת ישראל מאסור התחתנות לגוי, והרי זה דומה למ"ש הרמב"ם ז"ל בד"ה הנטען על השפחה שיגרשנה מביתו או שישחררנה ואף כי הנטען על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה אכן כאשר פסקנו בדברים כאלה וכו' ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו וסמכנו על אומרם ז"ל עת לעשות לה' הפרו תורתך ויכול לישאנה (תשו' פאר הדור הרמב"ם סי' קל"ב). ואין לומר בזה הלעיטהו לרשע וימות, דכל שהישראל רוצה בהיתר אלא שיצרו תוקפו מצוה עלינו להצילו מאיסור כעובדא דר"ח (מנחות מד א). ובכגון זה אמרינן מוטב דליכול תמותות שחוטות ולא תמותות נבלות (קידושין כא ב) או מוטב שיאכל רוטב איסור ולא שומן איסור עצמו, וכמ"ש הרמב"ם, וכיון שאנו אומרים לו אי אתה יודע והוא אומר יודע אני ומודיעים לו מקצת מצות והוא אומר הריני מקבל (יו"ד סי' רס"ח סעיף ב') מקבלים אותו מיד.

מכל טעמים אלה הנני מצטרף להתיר קבלת גר זה אחרי הודעת כל דברי גרות המבוארים בשו"ע (יו"ד סי' רס"ח) ואחרי מילה או הטפת דם ברית, וטבילה בפני ב"ד, לבל ידח ממנו נדח, והוא רחום יכפר.

והנלע"ד כתבתי.

מקורות לשו"ת:

1. מסכת מנחות דף מד עמוד א

תניא, א"ר נתן: אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה, שאין מתן שכרה בעה"ז, ולעה"ב איני יודע כמה, צא ולמד ממצות ציצית; מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית, שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה, שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן. כשהגיע זמנו, בא וישב על הפתח. נכנסה שפחתה ואמרה לה: אותו אדם ששיגר לך ד' מאות זהובים בא וישב על הפתח, אמרה היא: יכנס, נכנס. הציעה לו ז' מטות, שש של כסף ואחת של זהב, ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב, עלתה וישבה על גבי עליונה כשהיא ערומה, ואף הוא עלה לישוב ערום כנגדה, באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו, נשמט וישב לו ע"ג קרקע, ואף היא נשמטה וישבה ע"ג קרקע. אמרה לו: גפה של רומי, שאיני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית בי. אמר לה: העבודה, שלא ראיתי אשה יפה כמותך, אלא מצוה אחת ציונו ה' אלהינו וציצית שמה, וכתוב בה אני ה' אלהיכם שתי פעמים, אני הוא שעתידי ליפרע ואני הוא שעתידי לשלם שכר, עכשיו נדמו עלי כד' עדים. אמרה לו: איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם מדרשך שאתה למד בו תורה, כתב ונתן בידה. עמדה וחילקה כל נכסיה, שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה, חוץ מאותן מצעות, ובאת לבית מדרשו של ר' חייא. אמרה לו: רבי, צוה עלי ויעשוני גיורת, אמר לה: בתי, שמא עיניך נתת באחד מן התלמידים? הוציאה כתב מידה ונתנה לו, אמר לה: לכי זכי במקחך.

2. בית יוסף יורה דעה סימן רסח

אחד גר שנתגייר לשם אשה ואחת אשה שנתגיירה לשם איש וכו' כולם גרים. מסקנא דגמרא בפרק שני דיבמות (כד:). כתב הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות איסורי ביאה (הל' יד טו יז) המצוה הנכונה כשיבוא הגר להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא ליכנס לדת ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית ואם אשה היא בודקין שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל ואם לא נמצאת להם עילה מודיעין להם כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרשו, אם קיבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלין אותן.

לפיכך לא קיבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה בימי דוד שמא מן הפחד חזרו ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו שכל החוזר מן הגוים בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק ואף על פי כן היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות והיו בית דין הגדול חוששין להם לא דוחין להם אחר שטבלו מכל מקום ולא מקרבין אותם עד שתראה אחריתם מי שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצות ועונשן ומל וטבל בפני שלשה הדיוטות הרי זה גר אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל הגוים וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו ואפילו חזר ועבד עבודה זרה הרי הוא כישראל משומד שקידושיו קידושין ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישראל [...]

וכן היא דהתכלת (מנחות מד). דאתא לקמיה דרבי ואמרה גיירני על מנת שאנשא לאותו תלמיד עכ"ל ומכאן יש ללמוד דהכל לפי ראות עיני בית דין. [...]

וכ"כ המרדכי בהגהות פרק החולץ (סי' קי) נראה לי דמי שבא להתגייר וידוע לנו שבשביל תועלת דבר הם עושים אין לקבלם והביא כמה ראיות לדבר:

3. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד א

מתני'. פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת, ואינן אסורין אלא מלבא בקהל, שנאמר: לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'.

גמ'. בעו מיניה מרב ששת: פצוע דכא כהן, מהו בגיורת ומשחררת? בקדושתיה קאי ואסיר, או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי? א"ל רב ששת, תניתוה: פצוע דכא ישראל מותר בנתינה; ואי ס"ד בקדושתיה קאי, אקרי כאן: לא תתחתן במ. אמר רבא: אטו התם משום קדושה ולא קדושה הוא? דלמא מוליד בן ואזיל פלח לעבודת כוכבים; וה"מ בהיותן עובדי כוכבים, כי מגיירי בישראל שרו, ורבנן הוא דגזרו בהו, וכי גזרו בהו רבנן - בהנך דבני אולודי, אבל האי דלאו בר אולודי - לא גזרו ביה רבנן. [...]

מתיב רב יוסף: ויתחתן שלמה את (בת) פרעה מלך מצרים! גיירי גיירה. והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה! מידי הוא טעמא אלא לשולחן מלכים, הא לא צריכא ליה.

4. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כד עמוד ב

גמ'. הא גיורת מיהא הויא; ורמינהי: אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה - אינן גרים, דברי ר' נחמיה; שהיה רבי נחמיה אומר: אחד גירי אריות, ואחד גירי חלומות, ואחד גירי מרדכי ואסתר - אינן גרים, עד שיתגיירו בזמן הזה; בזמן הזה ס"ד? אלא אימא: כבזמן הזה! הא איתמר עלה, א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: הלכה כדברי האומר כולם גרים הם. אי הכי, לכתחלה נמי! משום דרב אסי, דאמר רב אסי: הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו'. ת"ר: אין מקבלין גרים לימות המשיח; כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. א"ר אליעזר, מאי קרא? הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול, אבל אידך לא.

5. תוספות מסכת יבמות דף כד עמוד ב

לא בימי דוד ולא בימי שלמה - מאיתי הגיתי ובת פרעה דבימי שלמה לא קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והני לא צריכי אבל קשה דאמרינן בהערל (לקמן דף עט. ושם) גבי מעשה דגבעונים דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף וי"ל דמעצמן נתגיירו כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהדים ויש ספרים שכתב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים וההיא דפ"ב דשבת (דף לא.) ההוא דאתא לקמיה דהלל ואמר גיירני ע"מ לעשות כ"ג בטוח היה הלל דסופו לעשות לשם שמים וכן ההיא דהתכלת (מנחות מד.) דאתיא לקמיה דרבי גיירני ע"מ שאנשא לאותו תלמיד.

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד. אמר: הללו למי? אמרו לו: לכהן גדול, אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתגייר, בשביל ששימוני כהן גדול. בא לפני שמאי, אמר ליה: גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל - גייריה. אמר לו: כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות? לך למוד טכסיסי מלכות. הלך וקרא, כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר ליה: מקרא זה על מי נאמר? אמר לו: אפילו על דוד מלך ישראל. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו: ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכרי ישראל - כתיב עליהם והזר הקרב יומת, גר הקל שבא במקלו ובתרמילו - על אחת כמה וכמה! בא לפני שמאי, אמר לו: כלום ראוי אני להיות כהן גדול? והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת! בא לפני הלל, אמר לו: ענוותן הלל, ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה. לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד, אמרו: קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה.

7. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כא עמוד ב

ת"ר: וראית בשביה - בשעת שביה, אשת - ואפילו אשת איש, יפת תואר - לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות, וחשקת - אף על פי שאינה נאה, בה - ולא בה ובחברתה, ולקחת - ליקוחין יש לך בה, לך לאשה - שלא יקח שתי נשים, אחת לו ואחת לאביו, אחת לו ואחת לבנו, והבאתה - מלמד שלא ילחצנה במלחמה.

רש"י מסכת קידושין דף כא עמוד ב

יפת תואר - משמע מתוך שמתגרה בה יצרו מחמת יופיה התירה לו ובקושי אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטה בשר מסוכנת שחוטה ואף על פי שהיא מאוסה כדכתיב ביחזקאל (ד) ולא בא בפי בשר פגול. ולא יאכלו בשר תמותות - לאחר שימותו ויהו נבלות.

8. שולחן ערוך יורה דעה הלכות גרים סימן רסח

סעיף ב. כשבא להתגייר ג אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דחופים סחופים (פי' אבודים וסחופים מן מדוע נסחף אביריך (ירמיה מו, טו)) ומטורפים, ויסורים באים עליהם. אם אמר: יודע אני ואיני כדאי להתחבר עמהם, מקבלין אותו מיד ומודיעים אותו ו[עיקרי הדת שהוא יחוד ה' ואיסור עבודת כוכבים, ומאריכין עמו בדבר זה, ז] ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעים אותו מקצת עונשין של מצות, שאומרים לו: קודם שבאת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה חייב סקילה, ועכשיו אכלת חלב אתה ענוש כרת, חללת שבת אתה חייב סקילה. ואין מרבין עליו ה ואין מדקדקין עליו. וכשם שמודיעים אותו ענשן של מצות כך מודיעים אותו שכרן של מצות, ומודיעים אותו שבעשיית מצות אלו יזכה לחיי העוה"ב, ושאינן שום צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו ויודעם. ואומרים לו: הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים, והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה, טובה היא צפונה להם שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעוה"ז כעובדי כוכבים, שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר עולם הבא, ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו, ח] אלא כל העובדי כוכבים כלים והם עומדים. ומאריכין בדבר זה כדי לחבבן. אם קבל, מלין אותו מיד וממתנינים לו עד שיתרפא רפואה שלימה ואח"כ מטבילין אותו טבילה הוגנת בלא חציצה. וי"א שיגלח שערותיו ויטול צפרני ידיו ורגליו קודם טבילה (טור ורי"ף ורא"ש) ושלשה (תלמידי חכמים) (ג"ז טור) עומדים על גביו ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות פעם שנייה, והוא עומד במים. ואם היתה אשה, נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיינים מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות, והיא יושבת במים, ואח"כ טובלת בפניהם והם מחזירים פניהם ויוצאין, כדי שלא יראו אותה כשתעלה מהמים, ויברך על הטבילה אחר שיעלה מן המים, וכיון שטבל הרי הוא כישראל, שאם חזר לסורו הרי הוא